KURYER LITEWSKI

w WILNIE dnia 6 Kwietnia V. S. ROKU 1807

S. PETERSBURG VS. d. 26 Marca. D. 16 Imperator Imć przedsiębiorąc po 'róż zamierzoną, znaydował się o południu w Cerkwi Kazańskiey N. M. P. na nabożeństwie po którém wyiechał z tey stolicy, maiąc przy sobie Ober Hof Marszałka Grafa Tołstoy, taynego konsyliarza Nowosilcow, i Generał Adiutanta Graffa Liewen.

MITAWA d. 18 Marca. Dziś o godzinie 2 z południa J. J. Mość przybył w pomyślném zdrowiu do Rygi, i zastanowił się w zamku, gdzie dla przyięcia Monarchy znaydował się główno kommenderui cy woyskiem ziemskiem drugiego wydziału Gubernator cywilny, inni woyskowi i cywilni urzędnicy, znacznieysza szlachta i kupcy. Po obiedzie pół do czwartey Imperator Imć wyiechał z Rygi wśrod licznych tłumów ludu, i przybył do miasta naszego o godzinie siódmey wieczorem. Tu mie i szczęście spotykać Monarchę Gubernator cywilny, kommendant gubernski woyska ziemskiego i inni urzędnicy. O godzinie 10 w nocy J. J. Mość opuściwszy Mitawę udał się w dalszą podróż.

POŁONGA d. 20 Marca. Imperator Imć dziś przybył na to mieysce w pomyślném zdrowiu o godzinie 5 z rana; o godzinie 2 z południa tegoż dnia Król Imć Pruski przyiechawszy z Memla miał powidanie z Monarchą i zabawiwszy godzin kilka powrócił znowu do Memla.

S. PETERSBURG d. 26 Marca. Stanu konsyliarz Czaykowski zasiadać będzie wexpedycyi dochodów Monarszych. Flotny Kapitan Kommendor Niebolsyn, stanu Konsyliarz Olsufiew. Półkownik Kozłow, Kolleski konsyliarz Kriukow zasiadać będą w assygnacyinym banku. Moskiewskiey Cerkwi Prezbiter Iwanow w nadgrodę zasług otrzymał krzyż, który na piersiach nosić będzie.

Następuiące osoby ofiarę przyniosły oyczyźnie na oporządzenie i utrzymanie woyska ziemskieg . Brygadyer Zdanow, Maior Koptiew, Półkownik Arseniew po 100 rubli, i 20 czetwierci żyta. Kolleski Assesor Takarew tysiąc rubli. Porucznik Masałow tysiąc rubli; Somow 250 rubli, 50 czetwierci żyta Łarionow 250 rubli. GM. X. Szczerbatow 150 rubli przez całą woynę. Brygadyer Arseniew 300 rubli. Chorąży Muromsow tysiąc rubli Marszałek Czanikow Brygadyer Kniaziew, Podporucznik Strachow po 500 rubli Brygadyer Tołstoy tysiąc rubli. Maior Czerkasow 500 rubli Generał infanteryi X. Wołkoński tysiąc rubli, dopóki milicya trwać będzie. GL. Knoring Półkownik Kriukow po 200 rubli. Nadworny konsyliarz Kandorski 390 rubli GM. Raiewski 500 rubli. dopóki milicya trwać będzie Maior Czeliszczew tysiąc rubli Generał en chef Hlebow 300 rubli. Marszałek Licharew 200 rubli 25 czetwierci żyta. Półkownik Lewszin 500 rubli. GM. Rachmanow 400 rubli. Półkownik Rachmanow tysiąc rubli. Porucznik Ergolski 500 rubli Meszczeinow 500, Kapitan Afrosinow 500 i 25 czetwierci żyta. Maior Raiewski 300 rubli. Szlachcic Szenszin 1500 rubli Chorąży Ligowszczin 200 rubli.

KROLEWIEC d. 16 Marca. Generał Gubernator tuteyszy GL. Ruchel okolnem pismem doniosł obywatelom powiatu Schaakeńskiego, i onych sąsiadom, że w tuteyszych łazaretach nie dostaie 10 tysięcy koszul dla Rossyisko Imperatorskich żołnierzy ranionych. Wszyscy mieszkańce przeięci wdzięcznością dla zbawicielów oyczyzny naszey niemieszkaiąc dostawili znaczną liczbę koszul, to iest powiat Schaakeński 9229 powiat Tapiawski 6136; Tapiawski Amtowy wydział do Insterburga 2 tysiące, ogółem dostarczono koszul 17358 Lecz ponieważ tymczasem Rossyisko Imperatorska zwierzchność łazaretowa opatrzona iuż była dla swoich łazaretów potrzebną liczbą koszul, zatém przysłane od powiatów Schaakeńskiego i Tapiawskiego zostały oddane do łazaretów Królewsko Pruskich, i rozdzielone między chorych żołnierzy, którzy w nich się znaydowali.

Generał Kawaleryi Graf Kalckreuth za rozkazem Króla Jmci Pruskiego, przyimuie rząd miasta Gdańska, ponieważ dawnieyszy onego Gubernator Generał Lieutenant Mannstein zachorował, Graf Kalckreuth d. 9 iechał przez miasto nasze z Memla pośpieszaiąc na mieysce przeznaczone. Jmperator Jm Rossyiski na znak naywyższego ukontentowania ozdobić raczył GM. Pruskiey służby Chlebowskiego orderem S. Anny 1 Klassy, w nadgrodę wypełnionych z osobliwszą pilnością rozkazów danych onemu przez główno kommenderuiącego armią Rossyiską. Rotmistrz zaś i Adiutant inspektorski Szląskiey inspekcyi konney Wrangel otrzymał orderS. Anny 2 klassy Rossyisko. Imperatorska główna kwatera d. 7 przeniesiona została do Barteinsteinu. lecz główne woysko zostało na dawném mieyscu między Seeburg; i Landsberg, głowna kwatera Generała Tołstoy znayduie się ieszcze wHeilsbergu, Generała Lestoc w Peterswalde, Generała Diricke w Heiligenbeil.

d. 6 odebraliśmy wiadomość, że nieprzyiaciel rozkazał w tył odesłać do okolic Toruńskich 100 armat korpus piechoty iego i iazdy także poszedł do Saalfeld. Miasta Gutstadt Wormdit, Braunsberg ieszcze są zastąpione nieprzyiacielskim żołnierzem. Wyiowszy kilka małych utarczek między forpocztami. iakoteż wiadome dobrze woysk przeyścia z mieysca na drugie, nic nie zdarzyło się godnego uwagi. Francuzi zachowuią się spokoynie w swoich stanowiskach, i iak się zdaie ochoty nie maią do przedsięwzięcia dzieł ważnieyszych; tymczasem w armii Jmperatorsko Rossyiskiey przy pozorney cichości panuie czynność wielka i widać ogromne przygotowania do nowey rozprawy walney, którey waleczne woyska Rossyiskie czekaią niecierpliwie. W tey armii rozdano niedawno nowe ammunicye, i odebrano posiłki w ciężkiey piechocie, strzelcach,Kozakach i piękney artylleryi konney. D. 6 wzięty w niewolę Adiutant Marszałka Ney, którego

wysłano gońcem do Marszałka Soult: treść depeszów które przy tym Officyerze były znalezione, wiadoma nie iest.

BIAŁYSTOK d. 5 Marca, O czynnościach korpusu woysk Pruskich zostaiącego pod kommendą GL. Lestoc, z główney kwatery Allenburg mamy wiadomość następuiącą. D. 15 lutego ten korpus prócz małey odmiany, znaydował się na dawném stanowisku. Z wielu mieysc razem Prussacy ruszyli na obserwacyą i wielu nieprzyiacioł w niewolę zabrali. D. 16 wysłano podiazdy przeciwko Fraucuzkim forpocztom na prawym brzegu Alli do Alenau; kommenderowali Maiorowie Wedel i Ziethen, maiąc z sobą 6 Pruskich szwadronów, i batalion grenadyerów Rossyiskich półku Wiborgskiego. Zprzymierzeńce znaleźli Kloschenen nie zaięte od przeciwney strony, lecz w Allenau stał wydział iazdy i piechoty Francuzkiey. Huzarowie nasi nie czekaiąc następuiącey za niemi piechoty, rzucili się na nieprzyiaciela, i przepędzili za wieś do Fridland; nadciągnęła wkrótce piechota, i ognia dawać zaczęła.

Stało się zadość chęci naszey; wzięte Allenau osadzono szwadronem huzarskim, i rotą półku Wiborgskiego; nieprzyiaciel usiłował znowu to mieysce opanować, lecz z stał przymuszony do ustępu. Tegoż czasu kommenda huzarskiego półku Pless postąpiwszy na lewym brzegu rzeki Alli ku Fridland, zniewoliła do odwrótu Francuzów z przeciwney strony będących. Strata nasza w tym dniu mała; poległ żołnierz pieszy ieden, 3 huzarów, 4 koni mieliśmy zabitych, 2 ranionych. Klęski nieprzyiacielskiey dokładnie opisać nie podobno; była iednak zapewne większa. Potęga Francuzka od podiazdów naszych postrzeżona, 500 ludzi wynosiła. D. 17 woyska nasze zaiely Fridland; mnogie doniesienia w tem się zgadzaią, że nieprzyiaciel zmierza do Bartenstein: nasz korpus został w dawném stanowisku pod Allenburg, wysyłaliśmy podiazdy i patrole, które przyprowadziły ieńców 30.

Umieszczone dawniey wiadomości o nieludzkiémi postępowaniu Francuzów z ieńcami bynaymniey powiększone nie były. Lecz gdy pod bno wielu iest czytelników, którzyby radzi widzieć inne ieszcze przykłady rzadkiey nieludzkości armii wielką przezwaney, dla tey przyczyny kilka ich p daie się do wiadomości powszechney.

Kapitana Pruskiego, skoro w niewolę zabrany został, z konia zsadzono; nie przestaiąc na tém dragun Francuzki uderzył ieszcze Officyera w tenczas, gdy nieszczęśliwy na ziemi leżał; więc odięto iemu, iak wypadało z porządku, zegarek, z pieniędzmi kieskę, co bynaymniey nie zadziwiło ieńca ponieważ taki postępek poczytany iest za obyczay woienny, który iednak rzadko bywa doświadczany w armiach Rossyiskich i Pruskich. Wspomniany wyżey Officyer prosił draguna, żeby go przyiął pod obronę swoią: nie mam ieszcze potrzeby, odpowie Francuz, brać ieńców, to iest potrzeba mi ieszcze zabierać zegarki i kieski; to rzekłszy oddał ieńca drugiemu towarzyszowi; który ledwie pośpieszył przyiąć Kapitana pod swoią opiekę, gdy zaraz potrzebował od niego surduta; iakoż trzeba było ustąpić odzienie z szablą i szarfą, trzeci żołnierz pieszy nadchodząc na to mieysce żądał od ieńca pantalonów, które oddaiąc gdy wypadało zdiąć boty, od tych odięto ostrogi: czwarty nieprzyiaciel zabrał pończochy, piąty pugillares z pismami mniey ważnemi; szóstemu oddać przyszło chustkę; czyni uwagę Kapitan, że iuż brudna: wymyię odpowie Francuz; siodmy zabrał rękawiczki a postrzegłszy przytém na ręce obrączkę ślubną, zerwał ią razem prawie z palcem; gdy prosił Officyer Pruski, ażeby zostawiono przy nim ten upominek żony iego; przyda się dla mnie, odpowiedziano. Nakoniec gdy ieniec przybył do kwatery Generała kommenderuiącego iadący mimo żołnierz konny zdioł mu kapelusz i uniosł.

Ciężko ranionemu Maiorowi Pruskiemu Francuzi wydarli kapelusz, mundur, kamizelkę, pantalony, bóty, tak że prócz samey bielizny nic na nim nie zostało. Naostatek przez wielką wspaniałomyślność zaprowadzili ieńca po śniegu do kupy starych znoszonych iuż trzewików, z którey ledwie parę mógł wybrać dla siebie. Temu, czyliteż drugiemu z poymanych Officyerowi podobnym sposobem odartemu gdy podawał uwagi swoie przeciw postępkom tak dalece ludzkości przeciwnym, odpowiedział kommenderuiący Generał nieprzyiacielski; ten iest obyczay woienny. Taki zaś obyczay woienny podobno wzięty iest z ustaw rycerskich Neapolitańskiego Fra Diavolo, gdyż narody oświecone nie znaią tak nieludzkiego obyczaiu Officyer. konny Francuzki, którego współtowarzysze rozumieią, iak sami Francuzi staraią się o tem przekonać, iż lepiey myślą nad Officyerów innych narodów, dał pieszemu żołnierzowi względem podobnych postępków odpowiedź następuiącą: Buonaparte mnie pozwolił zabierać wszelkie rzeczy potrzebne, gdziekolwiek znaydę, ty sam tak czynisz podobno; inaczey zkąd miał byś to odzienie.

Były w Gutstadt Generał Francuzki przykrym głosem oświadczył wszystkim Officyerom w niewolę zabranym, iż nie warci są chleba który się im daie, więc odtąd nic więcey nie otrzymaią; przyczyną zaś tey wymówki było, iż nie rychło podali iemu listę osob w niewolę zabranych. Ta lista u niego była iuż w kieszeni, lecz chciał koniecznie, aby czyściey ią przepisano, właśnie iakbyśmy w służbie Francuzkiey zostawali. Nie rozumiemy, żeby cały narod Francuzki po większey części oświecony, i nie obcy uczuciom ludzkości, pochwalił takie postępki: zkąd iaśnie widzieć można, że Francuzkiemu żołnierzowi umyślnie takim sposobem utrzymywać się i opatrywać kazano: sami nawet żołnierze nieprzyiacielscy upewniaią, że im gaży nie daią od 14 miesięcy. Postępki tak nieuczciwe i cierpiącey ludzkości bolesne wzięłyby zapewne koniec gdyby Francya kosztem własnym utrzymywała swoich żołnierzy, i gdyby iey rządca ocalaiąc swóy honor starał się zniszczyć system łupiestwa i grabieży

Zapytać się może nie ieden, gdzie podziewaią się kontrybucye niezliczone. Sami żołnierze Francuzcy na to pytanie odpowiadaią bardzo sprawiedliwie tym trudniey więc poiąć, iak narod może znosić takie bezprawie. Nie ieden autor tego artykułu, lecz tysiące innych osob świadkami byli że wielu ieńców Francuzkich mieli przy sobie zegarki, pieniądze, brylantowe pierścienie, i część tych sprzętów przedawali w obliczu Imperatorsko Rossyiskich woysk i Królewsko Pruskich.

Obywatele i drudzy mieszkańce wezwani od woysk zprzymierzonych chętnie pomoc niosą do lepszego utrzymania Francuzkich ieńców; daie się im odzienie ciepłe. Cóż nawzaiem czynią w armii Francuzkiey? Odzieraią ieńców do koszuli, przymuszaią iść boso, zamykaią po kościołach, daią pół funta chleba na osobę, rozstrzeliwaią albo żelazem zabiiaią chorych i znużonych ludzi. Jeżeli nieprzyiaciel przestanie dawać żołd woysku swoiemu, ieżeli każdemu żołnierzowi będzie przykazano, ażeby rabował bezbronnego obywatela; Europa znowu uczyni zwrót do czasów dla ludz-

kości okropnych, na których rozwalinach unosi się w grubie ponurey duch Attyli a woyna między armiami przemieni się w buntownicze spory całych narodów na obronę siedliska własnego, naostatek świetna doskonałość w rzemiośle woiennem poźnieyszych czasów nabyta, odpadnie do starodawnego stanu barbarzyństwa i obmierzłey dzikości.

CONSTANTINOPOL d. 10 Marca. Donieśliśmy, z iaką łatwością w początkach Bayramu Tureckiego, Admirał Duckworth za pomocą wiatrów południowych, przeszedł żadney prawie nie znayduiąc przeszkody, sławną ciaśninę Dardanelską, chociaż nad iey zamknięciem ścisłém Ottomańska Porta od lat kilkudziesiąt nieustannie pracowała, sypiąc wielkie skarby. Po zniszczeniu małey eskadry Selima 3, Duckworth, Louis, Sidney Smith stanęli na kotwicach przed Seraiem. Zagrożeni blizkiem bombardowaniem Turcy nie maiąc przyzwoitey gotowości k obronie, udali się do negocyacyi. Ministrowie Ottomańscy wiele listów przesłali do Posła Brytannii W. Arbuthnot, który się znayduiąc obecny na flocie narodu swego, im odpowiadał; treść pisania iedney i drugiey strony niewiadoma; to pewna że korrespondencya dni 9 trwała, i pożądanego skutku nie przyniosła.

Turcy zaś korzystaiąc z drogiey chwili, którą im pozwolili Admirałowie Angielscy, zatrudniali się czynnie zakładaniem batteryi zgromadzeniem ludu zbroynego, uzbroieniem okrętów woiennych. Naostatek d. Marca Admirał Duckworth nagle oddalił się od stolicy, zmierzaiąc niby ku morzu Czarnemu, że bombardowania ieszcze nie rozpoczoł, przyczynę zgadnąć trudno; wkrótce potém odmienia drogę, i przybliża się do brzegów Azyatyckich na przeciw Constantinopola leżących pod wyspą Calolimni na kotwicach stawa, bierze tam żywność i wodę świeżą. Widząc oddalaiących się ztąd Anglików Ottomanie, wysłali za niemi w pogoń flottę swoią, z 15 do 20 żaglów złożoną, do którey weszły okręta z Bosforu sprowadzone i te któreśmy na prędce uzbroili w Tofana; wszystkie po większey części osadzono Jańczarami; ten lud niedoświadczony mało zdaie się obiecywać, chociaż zostaie pod przewodnictwem Algerczyka nowego Kapitana Baszy.

Przewidzieć trudno czyli Anglicy powrócą na Archipelag przez Dardanelską ciaśninę, walczyć zechcą na morzu Marmora z Turkami, albotéż ich przymuszą do ugody. To pewna że pod wyspą Tenedos maią eskadrę drugą, która powiększała się bardzo znacznie okrętami niedawno przybyłemi z Jońskiego morza. O śmierci Passwana Oglou nie ma żadney wątpliwości; iest powieść że umarł z ran odniesionych w potyczce d. 25 stycznia; którey okoliczności żadne nie są wiadome.

LONDYN d. 15 Marca. Lord Grenville czytał w izbie wyższey pismo Królewskie, w którém donosi Monarcha Parom, że z Królem Pruskim zawarł przymierze, i warunki onego wkrótce ogłosić każe, iak tylko z obu stron potwierdzone zostaną; między innemi ten iest godzien uwagi, że przez wzgląd na mniey pomyślne okoliczności w iakich znayduie się teraz dom Brandeburgski, Jerzy 3 przyrzekł Fryderykowi 3 wyliczyć na potrzeby woienne summę 80 t. FS. Podobne oświadczenie zrobione w izbie niższey.

Nic iuż wyrównać nie może ogromności przygotowań; które w portach swoich i na lądzie czyni dziś Brytański narod do zamorskiey wyprawy; cały legion Niemiecki z przydanemi do niego wielo regimentami iazdy i piechoty Angielskiey, Szkockiey, Jrlandzkiey, uda się wkrótce na okręta. Admirał Russel flottę liczną ma prowadzić do morza Baltyckiego, iak tylko otworzy się bezpiecznieysza żegluga.

Zawczora Król zwołał Kapitułę orderu kąpieli, na którey kawalerami ogłoszono Admirała Strachan i Generała Stewart. Tegoż czasu miał audyencyą u Monarchy nowo przybyły Ambassador Rossyiski Alopeus. Admirał Gower z stanowiska Terranova odwołany, mieć będzie następcą Admirała Cotton. Kapitan Brisbane, który wyspę Batawską Curassao w Indyi zachodniey szczęśliwie podbił, otrzymał order kąpieli. Do tey osady otworzono niemieszkaiąc handel wolny, iakoteż do Malty dla żeglarzów oboiętnych. Przed kilko dniami powrócił do oyczyzny Pierrepont były poseł Angielski w Stockholmie; ten miał przywieść traktat świeżo zawarty między Anglią Szwecyą, i Prussami.

Rząd Amerykański nic ieszcze nie odpowiedział na żądaną ratyfikacyą ugody zawartey z Anglikami, podobno zatrudniony teraz naybardziey ułatwianiem domowych interessów. Czynności Półkownika Burr milczeniem pokrywa; ten człowiek naybogatszym iest obywatelem całey RPtey w dzierżawy gruntowe część znaczna prowincyi Kentucky do niego należy, ztąd niezmierna liczba stronników, przyiacioł, obowiązanych. Między wielo innemi lekarz Niemiecki Bolman, kupcy Ogden i Swarhout poymani w Nowym Orleans, iako spolnicy ułożonego zamieszania oyczyzny. Ogden, wiadomo, był w zmowie z G. Miranda, i wiele przyczynił się do pierwszey wyprawy na Carracas przedsięwziętey.

D. 18 lutego Lord Spencer Prezydent Admiralicyi listem okolnym do okrętów woiennych, korsarskich, i morskich trybunałów danym rozkazał, ażeby okręta i towary należące do obywatelów Hamburga, Bremen, innych miast w Niemczech północnych zatrzymane, do portów Angielskich sprowadzone, natychmiast uwolnione zostały, chociaż te miasta i kraie są zaięte od woysk Francuzkich i zprzymierzonych. Lecz d. 11 Marca Minister interessów zagranicznych Lord Howick doniosł wszystkim posłom tu mieszkaiącym narodów zprzymierzonych i oboiętnych, że Król ze względu na przypadki nowo zdarzone na lądzie Europeyskim, iakoteż na dzisieysze nieprzyiacioł położenie, którzy całą żeglugę na rzekach Elbie Ems, Weser opanowali rozkazuie odtąd zamknąć rzeki pomienione, zatamować po nich żeglugę, i przyzwoite eskadry w uściu postawić.

Kapitan Whitby przez Amerykanów oskarżony o bezwinne zabicie ich ludzi, gdy porty RPtey w roku przeszłym zamykał, powróciwszy teraz do oyczyzny stanąć musiał przed sądem woyskowym, i postępek swóy usprawiedliwiać; chcą albowiem Ministrowie usunąć wszelkie przeszkody do zgody z RPtą pożądaney.

Jeszcze tu wyrok nie zapadł; gdy inny bez porównania ważnieyszy w Admiralicyi ogłoszono. Pamięta każdy, że Popham głośno był oskarżony w Parlamencie przez Lorda Howick, o niepotrzebne bez instrukcyi rządowey, karności przeciwne przedsięwzięcie wyprawy na Buenos Ayres. Ten rycerz niedawno ztamtąd przybyły do Anglii; natychmiast oddany pod sąd został. Stanoł przed nim bez szpady Popham, gdy zgromadzili się na okręt Sędziowie d. 6, maiąc przy sobie Lorda Melville, Marsden, Kapitana King, i wielu Officyerów. Gdy mu przeczytano pierwszy i nayważnieyszy punkt kryminalnego oskarżenia, iż bez wiedzy rządowey opuścił Przygórek dobrey nadziei, zdo-

bytą osadę wystawił na niebezpieczeństwo, i poszedł za niepewną nadzieią podbicia kraiów Ameryki południowey, zkąd wielkie klęski spłynęły na Angliów; śmiało odpowiedział.

Naprzod, że kommendanci flott rzadko tak są związani rządową instrukcyą ażeby się im nie godziło czynić co upatrzą z dobrem oyczyzny. W Angielskich dzieiach liczne są na to przykłady. R. 1704 Admirał Rooke nie miał rozkazu Gibraltar attakować, iednak za wzięcie twierdzy niedobytey sądzony nie był od przodków naszych. R. 1797 Lord S. Vincent szturmował daremnie Teneriffę i chociaż nic nie dokazał, rozkazu na to nie miał, przecie wymówki żadney nie słyszał. Nawet nieśmiertelny Nelson opuściwszy śródziemne morze r. 1805 bez instrukcyi ścigał Admirałów Villeneuve i Gravina do Indyi zachodnie i postępku się nie wstydził przed obliczem rządu i narodu. Dziś ieszcze waleczny Brisbane podbił osadę Curassao, chociaż zapewne nie miał na to rozkazu od Ministrów. Podobnych przykładów ieszcze więcey wyliczyć można: żadnego nie ma żeby wodz szczęśliwy lub nieszczęśliwy był sądzony, skoro wyraźnie przeciw instrukcyom nie czynił.

Wyprawę do Buenos Ayres mocen był przedsięwziąć Popham. Pitt na nią zezwolił; taiemnicę rozmów Kapitana z Ministrem śmierć pokryła: gdyby żył ieszcze mąż nieodżałowany, pewnie zamiast sądu i kary Popham zostałby od niego nadgrodzony za to co uczynił; koniec niepomyślny dzieła iemu przypisany być nie może. Roku ieszcze 1804 Lord Melville rozkazał Kapitanowi umówić się z G. Miranda względem naruszenia Hiszpańskiey Ameryki: ułożony proiekt oddano Ministrowi. Wkrótce potém Popham wypłynąć miał na wyprawę, gotowa iuż była eskadra; lecz zmieniły się okoliczności. Roku 1805 pierwszy dowiedział się Kapitan, że w Przygórku dobrey nadziei Batawowie słabą mieli załogę i doniosł o tém rządowi, przekładaiąc iż podbicie tey osady drogę otwiera do Ameryki południowey. Pitt radę przyioł, dał woysko i flottę.

Przed podróżą Popham raz iuż ostatni z Ministrem rozmawiał. Wtenczas właśnie zamyślano Króla Katolickiego oderwać od związków z Francyą więc rząd zalecił wodzom wyprawy zawiesić przedsięwzięcie; dopók nie oświadczy Karol 4, przyimuie czyli też odrzuca podane uwagi; ostatnie gdyby nastąpiło, wtenczas Popham śmiało mógł Buenos Ayres dobywać. Płynie więc, bierze Przygórek Batawski a słysząc iż Hiszpania w związku z nieprzyiacielskim narodem trwa nieporuszona, wiedł i proiekt przywozi do skutku. O los Przygórka dobrey nadziei lękać się nie mógł, zostawiaiąc w nim G. Baird i liczną załogę; nieprzyiacioł zaś w blizkości nie było. W tey dziś sprawie Kapitan widzi osobistą ku sobie niechęć ze strony nowych Ministrów. Wiadomość o zdobyciu Przygórka i Buenos Ayres przyieli z ziemble: Kapitanowi fregaty za wzięcie statku nieprzyiacielskiego dziękowano uprzeymie; o mężném postępowaniu woysk lądowych i eskadry w zdarzeniach bez porównania ważnieyszych dla narodu zapomniano.

Gdy Popham przestał mówić, sąd kilku świadków słuchał, nakoniec dał wyrok, iż oskarżenie Kapitana było sprawiedliwe, ponieważ bez wyraźnego Admiralicyi rozkazu, z Przygórka dobrey nadziei odciągnął potęgę morską w dalekie strony, z kąd rychło powrócić nie mógł gdyby nawet przedsięwzięte zawoiowanie Buenos Ayres naypomyślniey poszło; ten postępek iest gorszący i naganny; gdy iednak w czynnościach obwinionego znayduią się okoliczności niektóre usprawiedliwiaiące, sąd kary żadney nie przeznaczaiąc, rozumie tylko; że Popham godzien iest naganу.

Po zapadłym i ogłoszonym wyroku Kapitan z przyiaciołami okręt opuściwszy wystąpił na ląd w Portsmouth, gdzie przyieli go maytkowie radośnym okrzykiem; ten lud przywiązany do rycerza z waleczności znaiomego, chciał wyprzągłszy konie poiazd ciągnąć do domu; lecz na to nie pozwolił Kapitan. okrzyki iednak nie ustawały, aż na mieysce przyszedł otoczony tłumem prawie niezliczonym. Zwyczay iest u Anglików, że Oficyer którego postępki zganione są wyrokiem sądu woyskowego, służyć przestaie kraiowi, przynaymniey dopóki nie nastąpi odmiana Administratorów, którzy go pod sąd oddali. Tak w roku przeszłym uczynił Admirał Calder pod Ferrolem zwycięzca flott Francuzkich i Hiszpańskich, że tych zupełnie zniszczyć nie potrafił: tak dziś uczynić musiał Popham; który ponieważ dawniey był obrany Reprezentantem do izby niższey, tu zasiadł w Oppozycyi, od nieiakiego czasu Lorda S. Vincent iawny nieprzyiaciel. Co się dzieie w Buenos Ayres nie wiemy; nie tayno, że w tych stronach znaydowała się iuż eskadra nowa z Anglii przysłana po odebraney wiadomości o podbiciu osady, z liczną dywizyą żołnierza lądowego. Niektórzy rozumieią, że zatrzyma się na mieyscu czekaiąc przyiścia Generała Whitelocke, któremu teraz rząd kazał płynąć do Buenos Ayres na czele 2 tysięcy zbroynego ludu z kilko woiennemi okrętami. Co ieśli tak iest, wątpić nie trzeba, że Admiralicya wyprawę na podbicie osad Amerykańskich przedsięwziętą silniey popierać zechce.

R. 1803 Amerykański Kongres rozkazał przedsięwziąć wyprawę do zachodnich krain, celem poznania niewiadomych, zaprzyiaźnienia się z mieszkańcami, otworzenia handlu z niemi. Prezydent Jefferson dzieło poruczył Kapitanom flotnym RPtey Lewis i Clarke. Ostatni rzecz dokonawszy pomyślnie d. 23 Września r. 1806, powrócił do oyczyzny, i sprawę dał o wszystkiém co widział i uczynił. Długo byłoby wypisywać z dziennika iego iak płynoł po rzekach Missouri, Columbia, Lewis, Multonama: iak trafił do Oceanu południowego, iakie w tey podrodze znalazł przeszkody łatwości narody, góry, lasy katarakty, iak wielka iest odegłość zachodnich granic RPtey do morza iakiemi rzekami naylepiey odbywa się żegluga, iak wiele iedna od drugiey są oddalone, to wszystko obszernie i dokładnie Clarke opisał w rapporcie do Prezydenta przesłanym który dla wiadomości i powszechnego pożytku wkrótce ogłoszony będzie. Dość powiedzieć, iż po wielu rzekach prowadzących od Oceanu południowego bezpiecznie iść mogą statki 300 beczek ładunku niosące. W tych stronach dziesięćkroć więcey znaleść można na pięknych futer niżeli w całey Ameryce północney dotąd zwiedzoney. Clarke rozumie, że z ujścia rzeki Columbia do Cantonu w Chinach żegluga z tym towarem nie będzie dłuższą iak dotąd bywała z Montreal w Canadzie do Londynu.

Na wniosek Lorda Petty, Parlament uchwalił że odtąd Irlandzcy Katolicy mogą być umieszczonemi w armiach narodowych, ustawa do Monarchy przyniesiona, nie zyskała naywyższego potwierdzenia. Lord S. Vincent kommendant flotty kanałowey przeniosł Admiralską flagę z okrętu Hibernia na Kent od 74 armat.